

College voor Toetsen en Examen

VAKINFORMATIE
STAATSEXAMEN 2027

VERSIE: 1 APRIL 2026

MAATSCHAPPIJ- WETENSCHAPPEN VWO

Inhoud

---

1. Inleidende opmerkingen	3
2. Examenprogramma	4
3. Centraal examen	5
4. College-examen	5
5. Berekening eindcijfer	6

BIJLAGE 1	
BESCHRIJVING EXAMENSTOF	7

De vakinformatie is vastgesteld door het College voor Toetsen en Examens (CvTE). Het CvTE is verantwoordelijk voor de afname van de staatsexamens voortgezet onderwijs en draagt zorg voor de kwaliteit en het niveau van de examens.

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is belast met de praktische uitvoering en organisatie van de staatsexamens. Met vragen over deze vakinformatie kun je contact opnemen met de afdeling Examendiensten van DUO: (050) 599 89 33 of staatsexamens@duo.nl.

Je gaat het staatsexamen vo doen. Dit informatieblad is bedoeld om je goed te kunnen voorbereiden op dit examen. Het examen bestaat uit verschillende onderdelen. Bij een aantal vakken moet je van tevoren iets maken en inleveren. Lees deze vakinformatie goed door en zorg dat je alles op tijd hebt geleerd en, zo nodig, gemaakt en ingeleverd.

**Veel succes
met je
examen!**

1. Inleidende opmerkingen

- Het staatsexamen maatschappijwetenschappen vwo bestaat uit een centraal examen (paragraaf 3) en een college-examen. Het college-examen is een mondeling examen (paragraaf 4).
- In het document 'Toegestane hulpmiddelen' (onder [Vakinformatie voor het staatsexamen](#) op de site van DUO) staat vermeld welke hulpmiddelen je zelf voor het examen moet meenemen.
- Je kunt je voorbereiden met behulp van een lesmethode.
- Oefenmateriaal voor college-examens staat op [Oefenen voor het staatsexamen vo](#). Op Examenblad.nl staat bij [Veelgestelde vragen](#) onder het kopje 'Voorbereiding' waar je oefenmateriaal voor de centrale examens kunt vinden.

2. Examenprogramma

Het examenprogramma is verdeeld in domeinen en subdomeinen. De beschrijving van de (sub)domeinen staat in [Bijlage 1](#). In onderstaande tabel geeft een 'ja' aan in welk examen een (sub)domein getoetst kan worden.

Tabel 1 verdeling van de domeinen en subdomeinen over de verschillende examens

domein	subdomein	centraal examen	mondeling college-examen
A. vaardigheden	informatievaardigheden	ja	ja
	concept-contextbenadering	ja	ja
	onderzoeksvaardigheden	ja	ja
B. vorming (binnen een specifieke context)	socialisatie	ja	ja
	politieke socialisatie	ja	ja
	socialisatie binnen een specifieke context	nee	ja
	overheidsbeleid en standpunten van politieke partijen	nee	ja
C. verhouding (binnen een specifieke context)	verhoudingen: nationaal en internationaal	ja	ja
	macht en gezag	ja	ja
	internationale conflicten en internationale samenwerking	ja	ja
	machtsverhoudingen binnen een specifieke context	ja	ja
	overheidsbeleid ten aanzien van het buitenland	ja	ja
D. binding (binnen een specifieke context)	sociale cohesie: mate van binding	ja	ja
	politieke instituties en representatie/representativiteit	ja	ja
	voorbeeld binnen een specifieke context van effecten van ontwikkelingen op politieke bindingen in een samenleving	ja	ja
	voorbeeld binnen een specifieke context van effecten van ontwikkelingen op affectieve bindingen in een samenleving	ja	ja
	overheidsbeleid en standpunten van politieke partijen	ja	ja
E. verandering (binnen een specifieke context)	veranderingsprocessen rationalisering, individualisering en institutionalisering	ja	ja
	veranderingsprocessen staatsvorming, democratisering en globalisering	ja	ja
	effecten van veranderingen binnen een specifieke context op andere maatschappelijke vraagstukken	ja	ja
	standpunten van aanhangers van politieke stromingen over vraagstukken die samenhangen met veranderingsprocessen	ja	ja
F. analyse van/onderzoek doen naar een sociale actualiteit	informatie verwerven over een actualiteit/onderzoek doen naar een actualiteit	nee	ja
	selectie van hoofd- en kernconcepten toepassen op een actualiteit	nee	ja
G. analyse van/onderzoek naar een politieke actualiteit	Informatie verwerven over een actualiteit/onderzoek doen naar een actualiteit	nee	ja
	Selectie van hoofd- en kernconcepten toepassen op een actualiteit	nee	ja

3. Centraal examen

Het centraal examen is een schriftelijk examen. De examenstof van het centraal examen staat in het [examenprogramma](#) en [Bijlage 1](#). Het centraal examen duurt 180 minuten.

4. College-examen

MONDELING COLLEGE-EXAMEN

De examenstof voor het mondeling college-examen overlapt gedeeltelijk met die voor het centraal examen (zie [2 Examenprogramma](#)). Je moet kunnen aantonen dat je de vaardigheden beheerst (zie [Bijlage 1](#)). Zorg er dus voor dat je de hoofd- en kernconcepten kent en kunt toepassen bij het begrijpen van de vragen en het formuleren van je antwoorden.

De examinatoren onderzoeken in hoeverre je kennis hebt van, en inzicht in maatschappelijke vraagstukken. Ook gaan zij na in hoeverre je in staat bent om een conclusie te trekken en een beargumenteerd standpunt in te nemen.

Op de site van DUO staan onder het kopje 'Wat zijn staatsexamens?' [informatie filmpjes](#) waarin getoond wordt hoe een mondeling college-examen verloopt.

Het mondelinge college-examen begint met het bespreken van twee deelcasussen die je hebt gekregen in het voorbereidingslokaal. Een casus is een recent artikel uit een krant, tijdschrift of van een website. Deelcasus a heeft betrekking op een sociale actualiteit; deelcasus b op een politieke actualiteit

Je mag bij de voorbereiding aantekeningen maken over de casussen. Deze aantekeningen mag je bij het gesprek als hulpmiddel gebruiken.

Bij de bespreking van de deelcasussen kunnen de volgende vragen aan de orde komen:

- Op welk domein/domeinen heeft deelcasus a betrekking?
- Welke hoofd- en kernconcepten herken je in deze tekst?

Alle hoofd- en kernconcepten worden bekend verondersteld!

Hierna stelt de examinator vragen over een van de domeinen die nog niet besproken zijn.

Zorg ervoor dat je voldoende basiskennis hebt over politiek en het proces van politieke besluitvorming (zie [Bijlage 5](#) van de [syllabus](#) op [Examenblad.nl](#)).

Het mondeling college-examen (exclusief de voorbereiding van de casus) duurt in totaal 40 minuten.

Tabel 2 overzicht onderdelen van het mondeling college-examen

opdracht	tijdsduur	deelcijfer	wegingsfactor
bestuderen van de deelcasussen en beantwoorden van de vragen in het voorbereidingslokaal	20 minuten		
beantwoorden van vragen over deelcasus a en de daarbij behorende domeinen	15 minuten	a	weging: 0,4
beantwoorden van vragen over deelcasus b en de daarbij behorende domeinen	15 minuten	b	weging: 0,4
beantwoorden van vragen over een van de overige domeinen	10 minuten	c	weging: 0,2

5. Berekening eindcijfer

Het eindcijfer is het gemiddelde van het cijfer voor het centraal examen en het cijfer voor het college-examen.

Eindcijfer: (cijfer centraal examen + cijfer college-examen) gedeeld door 2, afgerond op een heel getal.

Het cijfer voor het college-examen wordt berekend door elk van de deelcijfers te vermenigvuldigen met de bijbehorende wegingsfactor, de resultaten bij elkaar op te tellen en de uitkomst vervolgens af te ronden op 1 decimaal.

Tabel 3 weging van de deelcijfers

onderdeel	wegingsfactor
bespreking deelcasus a (deelcijfer a)	0,4
bespreking deelcasus b (deelcijfer b)	0,4
bespreking overig domein (deelcijfer c)	0,2

Cijfer college-examen: 0,4 keer deelcijfer a + 0,4 keer deelcijfer b, + 0,2 keer deelcijfer c afgerond op 1 decimaal.

BIJLAGE 1

BESCHRIJVING EXAMENSTOF

Domein A: Vaardigheden

Informatievaardigheden

Je kunt:

- benodigde informatie verwerven en selecteren uit digitale en niet-digitale bronnen;
- informatie verwerken en daaruit beredeneerde conclusies trekken;
- de resultaten van een leeractiviteit beschrijven en presenteren.

Concept-contextbenadering

Je kunt:

- denkvaardigheden toepassen op de hoofdconcepten vorming, verhouding, binding en verandering en kernconcepten sociale cohesie, sociale institutie, groepsvorming, cultuur, socialisatie/acculturatie, identiteit, sociale gelijkheid/ongelijkheid, rationalisering, individualisering, institutionalisering, politieke institutie, representatie/representativiteit, politieke socialisatie, ideologie, macht/gezag, conflict/samenwerking, democratisering, globalisering en staatsvorming;
- denkvaardigheden toepassen op contexten, daarbij gebruik makend van hoofd- en kernconcepten. Het betreft zowel de in de domeinen beschreven contexten als andere contexten.
- verbanden leggen tussen en binnen de in de domeinen beschreven contexten met behulp van hoofd- en kernconcepten;
- verbanden leggen tussen en binnen andere contexten met behulp van hoofd- en kernconcepten;
- de sociaalwetenschappelijke paradigma's functionalisme-paradigma, conflict-paradigma, sociaalconstructivisme-paradigma en rationele actor-paradigma betreffende de hoofd- en kernconcepten onderscheiden en deze sociaalwetenschappelijke paradigma's herkennen in visies op maatschappelijke verschijnselen en ontwikkelingen.

Onderzoeksvaardigheden

Je kunt:

- gegeven onderzoeksresultaten beoordelen op betrouwbaarheid, validiteit en representativiteit;
- basiskennis over statistiek toepassen.

Domein B: Vorming (binnen een specifieke context)

Socialisatie

Je kunt ontleden hoe cultuuroverdracht en cultuurverwerving door socialisatie plaatsvinden.

Je kunt tevens verbanden tussen persoonlijke identiteit en collectieve identiteit beschrijven en culturen classificeren op basis van verschillende culturele dimensies.

Politieke socialisatie

Je kunt beredeneren wanneer er in een gegeven situatie sprake is van politieke socialisatie. Je kunt tevens standpunten classificeren op basis van ideologieën en politieke dimensies.

Visies vanuit paradigma's op socialisatie en politieke socialisatie.

Je kunt verschillende visies op socialisatie en politieke socialisatie vanuit drie sociaalwetenschappelijke paradigma's onderscheiden.

Socialisatie binnen een specifieke context

Je kunt in hoofdlijnen maatschappelijke ontwikkelingen beschrijven die van invloed zijn op socialisatieprocessen in een specifieke context en op de rol van socialisatoren daarin. Je kunt tevens conclusies trekken over de veranderde socialisatieprocessen.

Overheidsbeleid en standpunten van politieke partijen

Je kunt weergeven op welke wijze de overheid invloed tracht uit te oefenen op het proces van (politieke) socialisatie.

Je kunt tevens afleiden welke opvattingen aanhangers van politieke stromingen hebben over de rol van de overheid binnen een specifieke context.

Domein C: Verhouding (binnen een specifieke context)

Verhoudingen: nationaal en internationaal

Je kunt vanuit wetenschappelijke paradigma's verklaringen geven voor sociale ongelijkheid tussen staten en binnen een staat. Tevens kun je beschrijven wat gevolgen van sociale ongelijkheid zijn en kun je weergeven met welke andere factoren sociale ongelijkheid samenhangt.

Macht en gezag

Je kunt vanuit wetenschappelijke paradigma's hypothesen formuleren over verschillen in macht en gezag tussen staten en binnen een staat. Ook kun je wetenschappelijke onderzoeksmethoden onderscheiden, waarmee onderzoekers actoren en hun machtsbronnen in kaart brengen.

Internationale conflicten en internationale samenwerking

Je kunt vanuit wetenschappelijke paradigma's maatschappelijke en politieke conflicten en samenwerking benoemen, ontleden welke oorzaken eraan ten grondslag liggen op de verschillende niveaus en wat de gevolgen ervan zijn.

Machtsverhoudingen binnen een specifieke context

Je kunt in hoofdlijnen aangeven hoe machtsverhoudingen veranderen, wat daarvan de gevolgen zijn en hoe ze kunnen leiden tot vormen van conflict en samenwerking.

Overheidsbeleid ten aanzien van het buitenland

Je kunt weergeven wat de positie van Nederland is in het internationale krachtenveld en hoe de Nederlandse overheid hierop invloed tracht uit te oefenen.

Domein D: Binding (binnen een specifieke context)

Sociale cohesie: mate van binding

Je kunt onderscheiden welke indicatoren van sociale cohesie wetenschappers vanuit verschillende paradigma's onderzoeken.

Politieke instituties en representatie/ representativiteit

Je kunt bindingen in de samenleving illustreren aan de hand van politieke instituties en beschrijven wat het belang is van representativiteit/representatie voor een democratische rechtsstaat.

Tevens kun je uitleggen hoe representatie en representativiteit bijdragen aan politieke binding.

Voorbeeld binnen een specifieke context van effecten van ontwikkelingen op politieke bindingen in een samenleving

Je kunt binnen een specifieke context beredeneren wat de effecten zijn van bepaalde maatschappelijke ontwikkelingen op politieke bindingen in een samenleving.

Voorbeeld binnen een specifieke context van effecten van ontwikkelingen op affectieve bindingen in een samenleving

Je kunt binnen een specifieke context beredeneren wat de effecten zijn van bepaalde maatschappelijke ontwikkelingen op affectieve bindingen in een samenleving.

Overheidsbeleid en standpunten van politieke partijen

Je kunt overheidsbeleid en standpunten van politieke partijen ten aanzien van een bindingsvraagstuk onderscheiden.

Domein E: Verandering (binnen een specifieke context)

Veranderingsprocessen rationalisering, individualisering en institutionalisering

Je kunt beschrijven hoe rationalisering, individualisering en institutionalisering worden beschouwd als typerend voor de ontwikkeling van westerse samenlevingen van traditioneel naar modern.

Veranderingsprocessen staatsvorming, democratisering en globalisering

Je kunt beschrijven hoe staatsvorming, democratisering en globalisering worden beschouwd als typerend voor de ontwikkeling van westerse samenlevingen van traditioneel naar modern.

Effecten van veranderingen binnen een specifieke context op andere maatschappelijke vraagstukken

Je kunt uitleggen welke veranderingen zich hebben voorgedaan binnen een specifieke context en wat daarvan de effecten zijn op vraagstukken van identiteit, binding en ongelijkheid. Tevens kun je maatschappelijke vraagstukken relateren aan drie paradoxen van modernisering.

Standpunten van aanhangers van politieke stromingen over vraagstukken die samenhangen met veranderingsprocessen

Je kunt binnen een specifieke context onderscheiden welke standpunten aanhangers van de verschillende politieke stromingen innemen ten aanzien van veranderingsprocessen in een samenleving.

Domein F: Analyse van/onderzoek doen naar een sociale actualiteit

---

Informatie verwerven over een actualiteit/onderzoek doen naar een actualiteit

Je kunt informatie verzamelen over een actualiteit met maatschappijwetenschappelijke relevantie, zowel over feiten als ook over de verschillende meningen die erover bestaan. Tevens kun je verschillende groepen en belangen onderscheiden die een rol spelen in deze actualiteit. Je kunt over een actualiteit een vraagstelling formuleren, een eenvoudige onderzoeksopzet ontwerpen en deze ook uitvoeren.

Selectie van hoofd- en kernconcepten toepassen op een actualiteit

Je kunt een actualiteit analyseren met behulp van hoofd- en kernconcepten.

Domein G: Analyse van/onderzoek doen naar een politieke actualiteit

---

Informatie verwerven over een politieke actualiteit / onderzoek doen naar een politieke actualiteit

Je kunt:

- onderscheid maken tussen verschillende vormen van politieke en sociale participatie;
- het belang van vrije en eerlijke verkiezingen beschrijven;
- de hoofdlijnen van het Nederlandse politieke (kies) stelsel en dat van een ander land beschrijven. Van deze stelsels kun je voor- en nadelen benoemen en kun je analyseren hoe deze stelsels het politieke proces in beide landen beïnvloeden.

Tenslotte kun je de verschuivingen in de deelname aan verkiezingen in Nederland en een ander land beschrijven. Alsmede de samenstelling van de electorale achterban van de belangrijkste politieke partijen en bewegingen in Nederland en dat andere land.

Selectie van hoofd- en kernconcepten toepassen op een actualiteit

Je kunt deze politieke actualiteit analyseren met behulp van hoofd- en kernconcepten.

Een uitgebreide beschrijving van de examenstof is te vinden in de [syllabus](#) op [Examenblad.nl](#).

COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS

Het College voor Toetsen en Examens is namens de overheid verantwoordelijk voor de kwaliteit en het niveau van de centrale examens en toetsen in Nederland. Het heeft verschillende examens en toetsen onder zijn hoede.

cvte.nl

SAMEN BOUWEN WE AAN GOEDE TOETSEN EN EXAMENS

 Toetsen primair onderwijs: doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen. Vergelijkbaarheid van doorstroomtoetsresultaten en kwaliteitsbewaking van doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen.
Cvtetoetsenpo.nl

 Centrale examens voortgezet onderwijs: het centrale deel van de eindexamens vmbo, havo of vwo. Het diploma geeft toegang tot passend vervolgonderwijs.
Examenblad.nl

 Staatsexamens voortgezet onderwijs: examens voor iedereen die individueel of op vso-scholen niet in staat is via het regulier voortgezet onderwijs examen af te leggen.
Staatsexamensvo.nl

 Centrale examens middelbaar beroeps- onderwijs: centrale examens Nederlandse taal en Engels voor studenten in het mbo. De uitkomst is onderdeel van het mbo-diploma.
Examenbladmbo.nl

 Staatsexamens Nederlands als tweede taal: examens Nederlandse taal voor iedereen die Nederlands niet als moedertaal heeft. Het diploma toont aan dat het Nederlands voldoende is voor werk of opleiding.
Staatsexamensntz.nl